

nar que aquí hi ha una errada de còpia (causada per l'orejar següent) en lloc de *morterar*. És concebible que els paraires possessin pells en remull en atuells comparables amb morters o amb gayetes de morterar, i que ho anomenessin així, per bé que ignorem què era el *calsic*: sigui una operació semblant a batre o assaonar, que anomenessin *calcigar*, sigui submergint en algun bany calcari (*calsiç*?).

Morterol (herba) no deu ser més que una errada de còpia, d'impremta i d'impressió per *morcarol* (vegeu MERCURI) *Mortesca*, err. per *mort-seca* *Mortifer*, *mortificació*, *mortificador*, *mortificant*, *mortificar*, *mortifiuig*, *mortina*, *mortir*, *mortis*, *mortitxol*, *mortitzar*, *mortivol*, *mortió*, *mortor*, *mortòdrum*, *mort-seca*, *mortualles*, *mortuïnes*, *mortuori*, -òria, -uòrum, V. *morir* *Morucle*, *moruga*, V. *múrgola* *Morugó*, V. *murgó* *Morúgula*, V. *múrgola* *Morulla*, V. *moll* (peix) *Mos*, V. *mordre* *Mosaic*, *mosaicista*, *mosaïsta*, V. *musa* *Mosatros*, V. *nosaltres* *Mosc*, V. *mesca*

MOSCA, del ll. MŪSCA id. □ 1.ª doc.: orígens.

A penes cal dir que és un mot que mai pogué cessar de ser tan usual com l'insecte, des del llatí; se'n parla en un memorable moment de l'èpic S. XIII: «en l'establiment en la ciutat de Gerona, N. Senyor -- qui tota vegada -- poneix los argullosos, tramès-los -- pestilències de *moscas* que-y hac tantes -- i eran *mosques* ben tan grosses e tan grans com una glan, e entraven per les narils als cavalls e devall, per lo ces, que no-y valien mantes ne -- y havia tant forts -- cavall, que tantost no caygués a terra, mort fret, axí bé-n moriren -- per aqueles *mosques*, 4 mlília cavalls --», Desclot (fets de 1285), cap. 160; veg. la sàvia nota de Coll i Alentorn, sobre la formació o inflament historiogràfic i llegendari de la tradició de les mosques de Sant Narcís, NCL. v, 94n. Per a més cites medievals, veg. la que donem d'Eiximenis a propòsit de *moscalló*; i l'irònic Maldit, que, en una vena poc corrent dins la seva transcendent creació, llegim en les obres d'Àusiàs, cauteritzant un pròsper comerciant: «E si voleu que us ne don conenxa: / sa faç és gran, ab la vista molt losca, / sos fonaments són de lagost... o *mosca*! : / cert no merex draps vendre de Florença» (XLII, 2g).

Moscalló: «Con un *mosca* <l>ló lo fiblans en la sua cara, Sent Macari l'aucís, del qual flip li exí molta sanc: per què se'n penebí, per so car avia venyada la sua injúria pròpria; per la qual cosa estec tot nuu en lo desert, en lo qual loc lo turmentaren malament t'avans», *VidesR*, 40v1 (també 161r2); «les teles e parances de la aranya són tan flagues que solament prenen e retenen les coses petites e flagues e mesquines, axí com *mosques* e *moscallons*», Eiximenis (*Do. Comp.* NCL., 82); aran. *muskalú*(η). *Moscallonera* és una mata gran que es fa enmig dels trèmols bosquetans, a l'Alt Aragó (Echo, Aragüés, 1966): una d'aqueixes que veiem que atrauen vols de mosquits. *Moscall*. *Moscallejard*. *Moscós*. *Moscam*; *mosquim*; *mosquisser*. *Mosqueta* 'espia'.

Moscard 'mena de mosquit': «En l'entrada de la casa havia una bella figuera, şota la qual lo marit menjava sovint e --- s'adelitava --- féu-la tallar --- respòs que ella ho havia fet per tal can --- aquí s concriaven *moscarts*», Eiximenis (*Terç*, § 98, NCL. vi, 36.20); ha restat com a propi de Mallorca, on més d'un cop m'han dit que els molestaven *moskårs* (Sóller, 1953; Costitx, 1964); «olor --- de vinassa molt agradable pèls *moscarts*», JnRosselló (*Manyoc*, p. 145); «Sant Antoni, ab una llansa / muntat damunt un *moscart*, / va combatre prop d'un quart / ab tot s'exèrcit de Fransa: / del... cap de Bona Esperansa / varen sentir s'esclafit! / ---», Seb. Morro (c. 1853), JMBover (*BiEscrBal.* I, 524.16.2).

Altament també es va aplicar a un volàtil molt més gros, ocell de presa: «si degun hom de la vila de Solsona, haurà sparver o *moscart*, e volia anar a caçar, que no-y gos anar», doc. de Solsona de 1434 (BABL XI, 333). El femení es diu d'una mosca grossa com un tàvec (Pall., 1932 ---), no, o no gaire en cat. central, però sí de nou en val.: a la Vall de Guadalest ha donat nom a una coneguda cavitat: la *Coveta 'la moscarda*, de Benimantell (1963): «*mosques*: musca; *moscardes*: muscae maiores; *mosquit*: culx; ---», OPou (*ThPu.*, 89); *moscardi* (-artí); *moscoló*; *moscò*; *moscot*. En canvi *moscardón*, tan viu en castellà, no és català, però sí ja en l'Alt Aragó (*moskardóns* Bielsa, 1965). En forma manllevada del fr., *moixardó*. +*Mosquilla* Capcir (mosca petita o collectiu): a Formiguera diuen que els insectes molestos són «*múskas*, *muskiş* i tavàs» (1960).

Mosquer (*moşké*) m. en el Priorat 'cobert o barraca de canyes i brossa fet en el camp per defensar-se del sol i la calor', Cabassers (1936), Poboleda (*Butll. Club Pir. Tssa*, II, 170); «feix d'herba o cosa semblant per recullir les mosques» [Belv.]; «mosquer o ventall: flabellum» [DTO. 1647]. *Mosquera*; com a NL *Mosquera*, *Mosqueroles* etc., no ve del ll. *muscus* 'molsa' (*AlcM*) sinó d'un lloc on *mosca* el bestiar; de fet La *Mosquera*, bosc molt espès a l'alta muntanya de Camprodon expliquen que ho diuen «perquè les vaques hi van a *moscar*» 'defensar-se de les mosques' (Amigó, *Vilallonga*, n.º 442); «A Moixeró hi ha bestiar que *moşke*» Riu del Pendís (1935); un *moscador* a l'Alta

Cerdanya «indret on s'ajunta el bestiar quan fa calor» (*muskadó*, Nauja, Eina, Llo, 1959); *El Mosquetar*, a la Jaça de Serra (Tregurà), pasturatge, ja a. 1560 (Amigó, l. c., n.º 1780); *moscà* v., id., gascó (Aran, 1932 ---; Bearn, Palay; *mouscan*, Bigorra, V. cita de Camelat, *Beline*, p. 10, a TASCATA/TASCO). *Mosqueral*. *Mosquereta* (ocell), val. central *muxquereta* (ABoscà, GGRV, p. 529), *moskeróta* a Elx (J. G. M., 1936); *muşkeróts* 'espècie de pardals («de teuladins») que hi ha a l'Albufereta' (Palmar, 1962).

Mosquet (arma de foc) [1598, ross., RLR LX, 66]; *Ardits*, a. 1613; «passejant pel castell, - tot entorn la muralla, / las balas y 'l *mosquet* - li han frapada la capa. / —No us espanteu, amor, - jo us en compraré una altra», MilàF (*Romlo.*, 556), de l'it. *moschetto* [c. 1340] 'fletxa tirada per una ballesta' > 'aqueixa